

УДК 338.242.4:338.124.4

Козлянченко О.М.

здобувач кафедри економічної теорії
Чернігівського національного технологічного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблему створення ефективної системи державного антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування в Україні. Особливу увагу приділено недостатній державній підтримці галузі. Надано визначення поняття «державна система антикризового регулювання» та основні її завдання. Запропоновано стратегічні державні антикризові програми підтримки сільськогосподарського машинобудування. Розроблено заходи щодо оздоровлення галузі.

Ключові слова: антикризове регулювання, антикризові заходи, галузь, Державна комісія з антикризового регулювання, сільськогосподарське машинобудування, система антикризового регулювання.

Козлянченко Е.М. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ АНТИКРИЗИСНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрена проблема создания эффективной системы государственного антикризисного регулирования сельскохозяйственного машиностроения в Украине. Особое внимание уделено недостаточной государственной поддержке отрасли. Дано определение понятия «государственная система антикризисного регулирования» и основные ее задачи. Предложены стратегические государственные антикризисные программы поддержки сельскохозяйственного машиностроения. Разработаны мероприятия по оздоровлению отрасли.

Ключевые слова: антикризисное регулирование, антикризисные меры, отрасль, Государственная комиссия по антикризисному регулированию, сельскохозяйственное машиностроение, система антикризисного регулирования.

Kozlyanchenko O.M. CONCEPTUAL PRINCIPLES OF EFFECTIVE STATE SYSTEM CRISIS MANAGEMENT AGRICULTURAL MACHINERY IN UKRAINE

In the article the problem of creating effective system of crisis management of agricultural machinery in Ukraine. Special attention is given insufficient state support for the industry. The author has provided a definition of "national crisis management system" and its main task. A strategic government anti-crisis program to support agricultural engineering; developed measures for the recovery of the industry.

Keywords: crisis management, anti-crisis measures, the industry, the State Commission for anti-crisis management, agricultural engineering, the system of crisis management.

Постановка проблеми. Нині в сільськогосподарському машинобудуванні практична реалізація антикризових заходів відбувається вкрай непослідовно. Чимало з ухвалених законів досі залишаються лише намірами, впровадження яких має відбуватися шляхом прийняття подальших нормативних актів, що відсутнє в реальному сьогоденні. Значна кількість антикризових заходів потребує фінансування з державного бюджету. Найбільш дієвими заходами може стати прискорена інтеграція вітчизняних суб'єктів господарської діяльності в міжнародні торговельні, виробничі, фінансові мережі, що дасть поштовх для подолання відставання від світових показників розвитку.

Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників на сучасному етапі розвитку держави є однією з найкритичніших сфер діяльності вітчизняного агропромислового комплексу. Нинішній його стан не дає можливості задовольнити технологічні потреби сільськогосподарських підприємств у машинах, обладнанні, устаткуванні та технічному обслуговуванні. Практично державні програми не діють. До цього часу на державному рівні не прийнято стратегії здійснення економічної політики з техніко-технологічного переоснащення сільського господарства. Відсутність системного підходу до вирішення в умовах ринку питань матеріально-технічного забезпечення села призводить до того, що проблема останніми роками набула особливо гострого характеру. Сучасний ринок технічних засобів та устаткування для АПК характеризується суперечливими і руйнівними тенденціями. Значні потенційний попит і пропозиція не можуть реалізуватися через надзвичайно низьку платоспроможність покупців техніки, зумовлену хронічним ціновим диспаритетом. Незважаючи на це, ціни на

техніку й устаткування продовжують зростати, тоді як ціни на сільськогосподарську продукцію і продукти її переробки ростуть набагато повільніше.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України [1], в українському машинно-транспортному парку на початок 2017 р. налічується близько 309 тис. тракторів і 50 тис. зернозбиральних комбайнів, у тому числі: 80% машин вітчизняного виробництва і з країн пострадянського простору; китайська техніка марок YTO і Foton займає 5,1% ринку; техніка John Deer – 1,7%; Case – 1,1%; Claas – 0,3%, решта – машини інших марок. Але майже 70% техніки в Україні вже відпрацювало свій ресурс. Основні види техніки оновлюються лише на 3–5%, тоді як для нормального відтворення парку цей показник повинен становити 8–12%. Через дефіцит техніки Україна щороку втрачає 5–6 млн. т зерна за рахунок несвоєчасного збору і 1,5–2 млн. т із причин несвоєчасного посіву. Техніку переважно купують господарства із земельним банком від 4 тис. га до 10 тис. га., але активність проявляють і невеликі підприємства, які шукають альтернативу вітчизняній техніці на ринку імпортованої вживаної техніки. Особливо критична ситуація з тракторами, які беруть участь у більшості виробничих процесів у рослинництві. В Україні виробляють лише ґрунтообробну техніку (борони, плуги) та обладнання для посіву й обробки посівів (наприклад, обприскування хімікатами і внесення добрив). Комбайни не виробляються, трактори – у малій кількості. У секторі причіпної техніки імпорт лідирує у співвідношенні 70/30, а самохідної техніки – 90/10.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчені проблем, які пов'язані з формування системи антикризового державного регулювання

сільськогосподарського машинобудування, присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, серед них: В.Г. Андрийчук, Я.К. Білоуско, М.В. Зубець, М.І. Кісіль, В.І. Кравчук, І.С. Левитський, М.І. Лобас, О.Г. Мельник, М.М. Могилова, П.Т. Саблук, В.Р. Сайка, А.С. Полянська, К.А. Пріб, Н.І. Шифріна, Н. Ягунова та ін. Але питання, пов'язані з удосконаленням системи державного регулювання галузі, недостатньо опрацьовані та потребують більш детального розгляду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний рівень антикризового регулювання реалізується завдяки стратегічному плануванню і створенню нормативно-правової бази для самоорганізації суб'єктів господарювання, а також через цільовий вплив на окремі галузі економіки. Для профілактики кризових явищ державі необхідно розробити антикризову стратегію, виокремлюючи особливості антикризового регулювання на макроекономічному рівні. Конкретні напрями, заходи та масштаби державної антикризової стратегії визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, енергетичних та інших проблем у певний період [2, с. 28].

Найважливішим завданням у цьому плані, на нашу думку, є вдосконалення системи антикризового державного регулювання ринку лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання, вдосконалення механізмів захисту підприємств вітчизняного сільськогосподарського машинобудування від недобросовісної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, установлення сприятливої податкової політики для таких підприємств та розроблення особливих механізмів кредитування і цінової політики у вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванні.

Дана система антикризового державного регулювання сільськогосподарського машинобудування повинна реалізуватися завдяки стратегічному плануванню і створенню дієвої нормативно-правової бази для самоорганізації суб'єктів господарства, а також через цільовий вплив на окремі галузі економіки. Конкретні напрями, заходи та масштаби державної системи антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, енергетичних та інших проблем у певний період.

Виходячи із зазначеного, на нашу думку, державна система антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування – це концептуальні основи, які об'єднують і розкривають сутність усіх основних складників антикризового управління: предмета, об'єкта, нормативно-правового забезпечення, групи основних цілей, принципів, функцій, методів, що забезпечують їх координацію та взаємодію, а також комплекс організаційних засад, спрямованих на використання наявних оздоровчих заходів, створення сприятливих умов виникнення та нормального функціонування базових ресурсо- й енергоощадних та екологічно безпечних технологій виробництва сільськогосподарської продукції та їх адаптація до сучасних умов господарювання.

У сучасній науковій літературі [3, с. 132; 4, с. 165; 5, с. 70; 6, с. 271] державна система антикризового регулювання трактується з різних позицій, єдиний методологічний підхід до її визначення відсутній, що призводить до теоретичної невизначеності та необґрунтованості рішень.

Державна система антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування має бути спрямована на реалізацію стратегічних напрямів розвитку даного виду економічної діяльності та від-

повідних програм через цільовий вплив держави на трансформаційні процеси і забезпечення найбільш сприятливих умов для виходу на якісно новий рівень розвитку за масштабністю, інституціональними можливостями, конкурентоспроможністю, інноваційністю, ефективністю, соціальною спрямованістю та екологічною безпекою.

Згідно з державною системою антикризового регулювання, головним завданням державного регулювання сільськогосподарського машинобудування є:

- реформування та розвиток антикризового законодавства та державних регулюючих актів, що спрямовані на: формування результативної зовнішньоекономічної політики для зростання обсягів експорту сільськогосподарської техніки та устаткування; забезпечення сприятливого інвестиційного клімату на ринку сільськогосподарського машинобудування, що сприятиме залученню інвестицій та оновленню виробничих фондів;

- створення інноваційних ресурсощадних технологій і обладнання для виробництва продукції тваринництва;

- розроблення ефективних систем якості та комплексної переробки сільськогосподарської сировини для виробництва харчових продуктів високої поживної і біологічної цінності;

- розроблення методологічних та організаційних засад формування технологічної платформи «Агротехнополіс»;

- запровадження моделі та організація створення Наукового парку в системі Національної академії аграрних наук (НААН);

- розроблення та запровадження механізму реалізації проекту Наукового парку, сприяння залученню інвестицій, розвитку кластерних проектів об'єднань із виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської техніки та устаткування;

- реформування податкового законодавства в напрямі мотивування виробників до нарощування обсягів виробництва високотехнологічної продукції та оновлення виробничої бази за рахунок амортизаційної політики;

- організація оптимальної системи інститутів державного регулювання, здатної забезпечити координацію та нагляд за реалізацією антикризової програми розвитку сільськогосподарського машинобудування в Україні та своєчасно виявити відхилення від запланованих заходів, коригувати напрями подолання ранніх ознак і симптомів кризи в галузі.

У цілому по Україні було вироблено 768 570 видів техніки для агропромислового комплексу [7], але за умови впровадження ефективної державної системи антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування, активного співробітництва держави з виробниками сільськогосподарської техніки за допомогою законодавчо визначених заходів потенціал в найближчій перспективі може зрости на 426% загальної номенклатури I–III поколінь (потенціал підприємств сільськогосподарського машинобудування наведено в табл. 1).

Процес формування та реалізації заходів антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування в рамках зазначеної системи базується на проведенні антикризового моніторингу відхилення в економічних показниках, а також на розробленні стратегій, програм і напрямів оптимізації технологій та технологічних процесів сільськогосподарського машинобудування для стабілізації та подальшого розвитку даного комплексу з урахуванням наявних ресурсів, загроз і можливостей.

Таблиця 1

Потенціал підприємств сільськогосподарського машинобудування*

Виробничі потужності	Всього одиниць за 2015 р.	Зростання потенціалу (експертна оцінка), %
Трактори для сільського та лісового господарства, нові, колісні, з потужністю двигуна більше 59 кВт, але не більше 75 кВт (окрім тракторів, які керуються водієм, що йде поруч), шт.	1905	23
Трактори для сільського та лісового господарства, нові, колісні, з потужністю двигуна більше 90 кВт (окрім тракторів, які керуються водієм, що йде поруч), шт.	914	18
Плуги, шт.	3672	16
Плуги відвальні, шт.	2105	24
Розпушувачі та культиватори, шт.	3440	11
Борони дискові, шт.	2252	14
Борони (крім дискових), шт.	5815	8
Прополювальні борони та розпушувачі інші, шт.	2212	13
Сівалки точного висівання із центральним приводом, сільськогосподарські, садові, шт.	705	9
Сівалки інші сільськогосподарські, садові (крім сівалок точного висівання із центральним приводом), шт.	2806	14
Садильники та машини розсадосадильні, шт.	733	18
Розподільвачі мінеральних або хімічних добрив для підготовки ґрунту, шт.	165	18
Розкидачі органічних та неорганічних добрив (окрім розподільвачів мінеральних або хімічних добрив), шт.	252	20
Сільськогосподарські, лісогосподарські машини інші; котки для газонів та спортивних майданчиків, шт.	3067	27
Косарки тракторні, включаючи навісні різальні механізми, розроблені для управління або буксирування трактором, шт.	2463	21
Картоплекопачі та картоплезбиральні машини, шт.	561	14
Комбайни зернозбиральні, шт.	100	7
Машини для збирання врожаю інші (крім комбайнів зернозбиральних, молотарок, машин для збирання коренеплодів або бульб, комбайнів фуражезбиральних), шт.	448	9
Переносні механічні апарати, обладнані двигуном або ні, для розбризкування або розпилення рідких чи порошкоподібних речовин сільськогосподарські та для садівництва (крім пристроїв для поливання), шт.	639635	23
Розбризкувачі та розпилювачі рідких і порошкоподібних речовин, що встановлюються на тракторі або тягнуться ним (окрім пристроїв для поливання), шт.	800	17
Причепи та напівпричепи самозавантажувальні або саморозвантажувальні, для сільського господарства, шт.	1666	14
Машини для приготування кормів для тварин, шт.	63167	18
Устаткування для птахівництва, інкубатори і брудери, шт.	21897	24
Устаткування для птахівництва (крім інкубаторів і брудерів), шт.	534	19
Устаткування для лісового господарства, шт.	98	9
Інше обладнання для сільського господарства, садівництва, лісового господарства, птахівництва та бджільництва, шт..	7158	18
Всього	768570	426

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розроблено автором

Антикризовий моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища у запропонованій системі має виконувати функцію постійного спостереження і контролю діяльності для оперативної діагностики його виробничого, фінансового та інвестиційно-інноваційного стану, оцінки в динаміці та прийняття кваліфікованих управлінських рішень із метою запобігання кризовим ситуаціям у галузі чи відновлення стабільного функціонування в умовах кризи.

Запропонована система антикризового регулювання надасть можливість сільськогосподарським підприємствам встановити, як вони можуть протидіяти несприятливим змінам зовнішнього середовища, за допомогою яких превентивних заходів здатні зберегти свою діяльність, використання яких можливостей дасть змогу підвищити ефективність діяльності та забезпечити подальше економічне зростання.

Антикризові державні програми підтримки сільськогосподарського машинобудування, передбачені запропонованою системою, повинні мати оригіналь-

ний характер, оскільки кожна з них зумовлена індивідуальністю цілей та способів їх досягнення. У табл. 2 наведено запропоновані нами державні програми підтримки сільськогосподарського машинобудування, їх обґрунтування, відповідальні виконавці та очікувані результати від запровадження.

У межах державної системи антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування необхідно об'єднати зусилля влади та бізнесу для забезпечення економічного зростання, розвитку внутрішнього ринку, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників сільськогосподарського машинобудування, а також задля недопущення подальшого спаду промислового виробництва, зростання рівня безробіття і цін.

Розроблення та реалізація даної системи антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування повинні здійснюватися паралельно на державному і регіональному рівнях управління. Державна підтримка сільськогосподарського машинобудівного

Таблиця 2

Стратегічні державні антикризові програми підтримки сільськогосподарського машинобудування

Програмні документи	Обґрунтування	Відповідальні за виконання	Очікувані результати
Державна програма розвитку вітчизняних підприємств сільськогосподарського машинобудування з урахуванням потреб внутрішнього споживання на період	Максимальне завантаження потужностей підприємств сільськогосподарського машинобудування, створення та розвиток нових конкурентоспроможних виробництв шляхом розвитку внутрішнього споживання та з урахуванням обмеженості бюджетного фінансування	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство енергетики та вугільної промисловості України; Міністерство фінансів України; обласні державні адміністрації	Налягодження стабільного серійного виробництва машин та знарядь ґрунтообробки, сівби, догляду за рослинами та повнокомплексного обладнання для тваринництва; проведення імпортозаміщення матеріально-технічної бази сільськогосподарства
Стратегія розвитку промислового комплексу та плану розвитку сільськогосподарського машинобудівного комплексу, його інженерно-технічної бази	Створення нових технічних засобів для механізації технологічних процесів у аграрному виробництві та просування вітчизняної машинобудівної продукції на ринок, створення відповідних структур при діючих громадських об'єднаннях чи окремого об'єднання підприємств та організацій України з питань розвитку машинобудування, машиновипробовування та експлуатації на умовах державно-приватного партнерства	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; центральні органи виконавчої влади обласні державні адміністрації; експертні установи	Створення низки нових підприємств сільгоспмашинобудування, розвиток експорту українських сільськогосподарських машин; упровадження в агросекторі нових наукоємних технологій, створення високопродуктивних, інтелектуальних, ергономічних та складних сільськогосподарських машин; використання інжинірингових послуг із питань машинобудування, машиновипробовування та машиновикористання
Закони, спрямовані на: – гармонізацію національної нормативної бази до європейських та міжнародних норм стосовно вимог сільськогосподарської техніки, методів її випробування та допуск на ринок, продовження виконання цих робіт до повної гармонізації; – стимулювання розвитку екологічних та інноваційних виробництв, розвиток промислових кластерів	Розроблення, адаптація та гармонізація нормативної бази технологічного регулювання в системі інженерно-технічного забезпечення АПК; створення консультативно-методичного центру з упровадження Технічних регламентів щодо сільськогосподарської техніки, вдосконалення стандартів і Методичних рекомендацій із застосування сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем та ін.	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; центральні органи виконавчої влади; обласні державні адміністрації; експертні установи	Вдосконалення системи національних регуляторних та нормативних документів у напрямі забезпечення матеріально-технічної бази на підприємствах сільськогосподарського машинобудування, гармонізованих із нормативно-правовою базою Європейського Союзу; розроблення і підписання міждержавної угоди про співробітництво європейських країн і України в галузі сільськогосподарського машинобудування

Джерело: розроблено автором

комплексу має включати конкретні заходи з боку державних органів влади, які враховуватимуть конкретні проблеми, а також забезпечать регіональну підтримку через реформування функцій місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, їх прав, повноважень, завдань і взаємодії між собою та з іншими структурами.

Ці заходи на державному і регіональному рівнях створюють дієву та ефективну систему підтримки сільськогосподарських виробничих підприємств галузі, що дасть змогу оптимізувати розвиток технологічних процесів у сільськогосподарському машинобудуванні та отримати очікувані результати від запропонованих заходів.

У даному напрямі стає необхідною технічна допомога Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) [8], що передбачає підтримку кооперативного руху на селі, малого і середнього бізнесу, розвиток ринкової інфраструктури, доступ до фінансування і розвиток меліоративних систем.

Основою державної системи антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування в Україні є формування ефективних економічних відносин у процесі виробництва, матеріально-технічного забезпечення, зберігання і реалізації техніки, сервісного обслуговування через оптимізацію державного регулювання та саморегулювання бізнесу.

Сільськогосподарське машинобудування – це галузь національної економіки, яка має бути заді-

яна у планах двосторонньої взаємодії щодо реалізації на території України китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» (висунута КНР ініціатива об'єднаних проектів створення «Економічного поясу шовкового шляху» і «Морського шовкового шляху XXI століття»).

Для підтримки вітчизняного сільськогосподарського машинобудування Кабінет Міністрів України схвалив порядок розподілу 550 млн. грн. у 2017 р., згідно з яким аграріям буде компенсовано 20% від вартості придбаної сільськогосподарської техніки українського виробництва замість 15%. Розмір компенсації в 20% буде діяти в 2017 р. для підприємств, які мають ступінь локалізації виробництва 35%. Передбачається, що в подальшому показник локалізації буде збільшено: у 2018 р. – 45%, у 2019 р. – 55%, у 2020 р. – 60% [9].

Запроваджені державні заходи дадуть імпульс для розвитку суміжних галузей: компонентної бази металургії, хімії, гумотехнічних виробів, електроніки, контрольно-вимірювальних приладів.

Водночас необхідно сформувати привабливий механізм лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання. Перші подібні проекти починають з'являтися. Наприклад, наприкінці лютого 2017 р. Міністерство аграрної політики та продовольства України і корейська корпорація Posco Daewoo домовилися розробити спільну програму із забезпечення

сільськогосподарською технікою малих і середніх українських сільгоспвиробників.

Згідно із запропонованою нами системою антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування необхідно вжити заходів щодо підтримки та оздоровлення даного комплексу:

1. Системне управління галуззю, а саме стратегічне управління:

- розробити план розвитку галузі на 25 років та затвердити його на державному рівні;
- встановити довгострокові та короткострокові завдання;
- в управлінні товаровиробниками застосувати державний лізинг, компенсацію кредитної ставки та пільгове оподаткування;
- здійснювати контроль над коригуванням поставлених цілей та планів;
- забезпечити координацію інших галузей з аграрним сектором, наукою і вищою освітою;
- публічні заяви керівників сприймати як механізм управління і вести міру відповідальності за недотримання висловленого.

2. Введення 5% мита на імпорт сільськогосподарських машин, які користуються попитом.

3. Стимулювання виробництва вітчизняних тракторів і комбайнів. Ці напрями є стратегічними для економіки України. Підтримка даного виробництва може бути у вигляді державного лізингу, пільгового оподаткування чи створення державного резерву, що надасть аграрію можливість вибору між імпортною та вітчизняною технікою.

4. Підвищення імпортного мита на технічне обладнання, яке поставляється в Україну.

5. Державний лізинг промислового обладнання.

6. Орієнтація науки та вищої школи на потреби економіки. Наука повинна випереджати виробництво, а наукова школа має очиститися від корупції і бути локомотивом розвитку економіки України.

Проте визначені завдання не враховують особливості сучасного кризового стану, а тому вважаємо за доцільне розширити напрями державного антикризового регулювання економіки у цілому такими заходами, як:

- підтримка конкурентоспроможності основних галузей економіки країни;
- попередження і недопущення криз в економічно і соціально значимих сферах;
- створення економічних та організаційних умов для ефективного господарювання;
- проведення державної політики для попередження банкрутства;
- розроблення і реалізація заходів антикризового регулювання в тісному взаємозв'язку з іншими урядовими заходами щодо стабілізації макроекономічної ситуації в країні та поліпшення інвестиційного клімату.

Реалізація антикризового регулювання в сільськогосподарському машинобудуванні має покладатися на багатьох суб'єктів. Водночас для координації дій різних учасників регулюючого процесу доцільно створити спеціальний державний орган – Державну комісію з антикризового регулювання в сільськогосподарському машинобудуванні (далі – Державну комісію). Державна комісія, що становитиме основну ланку системи антикризового регулювання, має стати органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечуватиме реалізацію державної антикризової політики. Основним принципом її функціонування повинно бути скорочення обсягу діяльності та сфер впливу в періоди економічної стабілізації й розвитку та їх розширення за умови

виникнення або загрози фінансово-економічних криз і депресії в галузі. Тобто основна місія Державної комісії у стабільній ситуації зводиться до моніторингу й спостереження, а під час кризи – до активної законотворчої й регуляторної діяльності, координації, контролю.

Вивчення взаємозв'язку антикризових заходів [11, с. 270; 12, с. 88; 13, с. 67; 14, с. 119], проведених на макрорівні, дає змогу сформулювати рекомендації щодо вдосконалення антикризового регулювання на базі стратегії економічного розвитку України, яка орієнтована на запобігання негативній дії світової економічної кризи, забезпечення стабільного зростання економіки та підвищення добробуту населення і повинна містити такі заходи:

- удосконалення податкової системи, застосування податкових стимулів щодо інноваційних і високотехнологічних підприємств;
- створення й державна підтримка реально діючої мережі надійних кредитних установ;
- удосконалення нормативно-правової бази, особливо в частині неплатоспроможності підприємств;
- зростання інноваційної та інвестиційної активності;
- підвищення ефективності антимонопольної політики;
- забезпечення охорони інтелектуальної власності за світовими стандартами;
- розроблення, впровадження і підтримка нових програм із підготовки кризових менеджерів, що включають відбір та навчання антикризових керуючих, визначення місії їхньої діяльності і цілей.

Для забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарського машинобудування потрібно досягти відповідного рівня ефективності роботи, тобто необхідно постійно вдосконалювати систему управління конкурентоспроможністю продукції, що включає в себе аналіз конкурентного середовища, оцінку рівня конкурентоспроможності продукції, планування та реалізацію конкурентних стратегій.

Нині для галузі зростає значення зовнішнього ринку, вихід продукції на який дуже важливий як для економіки у цілому, так і для стабільного розвитку підприємств. Для виходу та закріплення на світових ринках вітчизняної продукції сільськогосподарського машинобудування необхідне проведення нової економічної політики у цілому та структурної переорієнтації галузі. Наявні підходи до формування системи державного регулювання галузі розглядають лише окремі аспекти та напрями, тоді як економічні реалії та проблеми управління вивчено недостатньо.

Система державного регулювання повинна бути вдосконалена та мати на меті насамперед оновлення нормативно-правової бази забезпечення галузі і визначення структури підпорядкування органів державної влади, їх відповідальності щодо вирішення означених питань. На рис. 1 запропоновано систему антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування.

Підприємства сільськогосподарського машинобудування відрізняються певною комбінацією ресурсів та організаційних компетенцій, які необхідні для випуску сучасної продукції. До того ж якісне організаційно-ресурсне забезпечення є основним засобом реалізації цілей підприємств машинобудівного комплексу національного господарства України з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в умовах нестабільності [13, с. 68].

Оскільки сільськогосподарське машинобудування знаходиться в досить важкому стані, необхідно здій-

Рис. 1. Система антикризового регулювання сільськогосподарського машинобудування

Джерело: запропоновано автором

снити вибір ефективних заходів для оздоровлення та виходу галузі з кризи. На наше переконання, універсальних схем оздоровлення галузі не існує, оскільки кожне підприємство потребує індивідуального підходу. Для виходу галузі сільськогосподарського машинобудування зі стану нестабільності необхідно застосовувати ефективні механізми господарювання, які будуть реалізовуватися як на рівні підприємств (мікроекономічні), так і на загальнодержавному рівні (макроекономічні). Основні макроекономічні механізми включають державне регулювання та ринкові важелі. Важливу роль відіграють і мікроекономічні механізми, куди входять забезпечувальні і фінансові механізми, механізми кадрової мотивації та розвитку, збуту і контролю.

Висновки. Переорієнтація вітчизняних підприємств на випуск високоякісних сучасних технічних засобів для сільського господарства, які відповідають світовим стандартам та можуть конкурувати із закордонними аналогами, – надзвичайно складне фінансово-, науково- та трудомістке завдання, проте й дуже важливе, оскільки його невиконання неминує призведе не тільки до закриття міжнародних ринків для вітчизняної продукції, а й до втрати національного споживача, який може повністю перейти на досконалішу та продуктивнішу техніку іноземного виробництва.

Удосконалення системи державного регулювання сільськогосподарського машинобудування вплине на

розвиток галузі у цілому і може стати дієвим інструментом для збільшення обсягів реалізації продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.kiev.ua>.
2. Пріб К.А. Удосконалення організаційних основ антикризового регулювання в сільському господарстві / К.А. Пріб // Агросвіт. – 2012. – № 12. – С. 26–31.
3. Литвин Н.М. Система антикризового державного регулювання в Україні / Н.М. Литвин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2005. – № 52. – Ч. 2. – С. 131–132.
4. Олешко А.А. Антикризове регулювання економіки: теорія і практика : [монографія] / А.А. Олешко. – Ірпінь : НУДПСУ, 2012. – 350 с.
5. Рубаха М.В. Проблемні аспекти антикризового макроекономічного регулювання в Україні / М.В. Рубаха, С.О. Малко // Молодий учений. – 2015. – № 10(25). – С. 69–72.
6. Маргасова В.Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління : [монографія] / В.Г. Маргасова. – Чернівці : Десна Поліграф, 2014. – 416 с.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Агентство США з міжнародного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usaid.gov>.
9. Сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
10. Стьопчкін А.І. Система державного регулювання розвитком національної економіки / А.І. Стьопчкін // Ефективна еконо-

- міка. – 2010. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua.
11. Мягкова О.В. Державне антикризове регулювання розвитку машинобудування в Україні: проблеми та перспективи : [монографія] / О.В. Мягкова. – К. : КиМу, 2011. – 459 с.
  12. Лепьохіна О.В. Сільськогосподарське машинобудування в системі економічної науки / О.В. Лепьохіна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 4. – С. 87–90.
  13. Гусак Ю.В. Удосконалення механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства / Ю.В. Гусак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 12. – С. 67–72.
  14. Савченко В.Ф. Історичний екскурс державного регулювання венчурного інвестування в Україну / В.Ф. Савченко, Д.В. Шатирко // Чотириохрівневе забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах євроінтеграційних процесів (держава, регіон, галузь, підприємство) : [монографія] / За заг. ред. В.Ф. Савченка, Т.Л. Шестаковської. – Чернівці, 2016 р. – С.119–130.